

Ewa Głowacka

Ekologia informacji i sposób na choroby informacyjne

Forum Bibliotek Medycznych 2/2 (4), 151-164

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Prof. dr hab. Ewa Głowacka
Toruń – UMK

EKOLOGIA INFORMACJI
– SPOSÓB NA CHOROBY INFORMACYJNE?

**Cechy współczesnego
środowiska informacyjnego:**

✦ **Nadmiar informacji:**

1. *Przeciążenie informacyjne, eksplozja, bomba informacyjna, wykładniczy wzrost informacji, zalew, potop informacji.*
2. *Powstaje „szum informacyjny” - nierównowaga między ilością dostarczonej informacji a możliwością jej przetworzenia przez człowieka.*
3. *Pojawia się tzw. stres informacyjny (stres poznawczy, info-stres).*

✦ **Informacja nieustrukturyzowana:**

1. *Informacja nieuporządkowana, chaotyczna, niespójna, rozproszona.*
2. Mówi się też o atomizacji i fragmentaryczności informacji, informacjach bez kontekstu, izolowanych czy „bez zakotwiczenia”.
3. R. Tadeusiewicz – „mgła informacyjna”

✦ **Problematiczna wartość informacji:**

1. Przestarzałe i nieaktualne źródła informacji,
 2. Informacja nieudokumentowana,
 3. Informacja „toksyczna”, zatruta treściami świadomie i celowo szkodliwymi (pornografią, rasizmem, przemocą, nietolerancją, apoteozą skrajnych poglądów politycznych, religijnych, „pseudonauką” itd).
- R. Tadeusiewicz - „smog informacyjny”

✦ *Niskie kompetencje informacyjne użytkowników (information illiteracy):*

W społeczeństwie informacyjnym ważna jest umiejętność wyszukania, selekcji i wykorzystania zasobów informacji oraz posłużenia się informacją dla budowania swojej wiedzy.

Zagrożenia użytkowników nowoczesnych technologii informacyjnych

✦ *zagrożenia o charakterze psychologicznym:*

1. wewnętrzny przymus bycia w sieci;
2. ucieczka od świata realnego do sztucznego świata wirtualnego;
3. dostęp do patologicznych grup kulturowych;
4. alienacja (np. alienuje telepraca).

Zagrożenia użytkowników nowoczesnych technologii informacyjnych

- ✦ *zagrożenia o charakterze technicznym.:*
 1. np. zagrożenie utraty danych w wyniku kradzieży lub ich zniszczenie przez człowieka lub
 2. wirusy komputerowe;

Zagrożenia użytkowników nowoczesnych technologii informacyjnych

- ✦ *zagrożenia o charakterze medycznym:*
 - np. zagrożenia zdrowia człowieka powodowane m.in. pracą przy komputerze, czy szkodliwością promieniowania monitora komputera;
- *zagrożenia o charakterze prawnym;*
 - np. zagrożenie praw autorskich;

Zagrożenia użytkowników nowoczesnych technologii informacyjnych

- *zagrożenia o charakterze społecznym:*
 1. niebezpieczeństwo nowych podziałów społecznych spowodowane nierównomiernym dostępem do informacji – problem wykluczenia;
 2. atomizacja społeczeństwa;
 3. zanik poczucia służby publicznej;
 4. problemy ochrony prywatności;
 5. napływ informacji nie zamawianej, nieprawdziwej, niekompletnej;

Choroby informacyjne

Niedomagania człowieka (fizyczne i psychiczne), które są wywoływane przez informacje docierające do człowieka z zewnątrz. Spowodowane są niedoborem lub nadmiarem informacji, bądź innymi wymienionymi problemami i zagrożeniami.

Podział chorób z informacyjnego (infologicznego) punktu widzenia :

✦ ze strony nadawcy informacji:

1. brak poczucia odpowiedzialności za nadawany komunikat;
2. brak troski o prawdziwość komunikatu;
3. brak udokumentowania informacji;
4. przekazywanie fragmentu komunikatu (nie w całości) – problemy z poprawnym odbiorem komunikatu;

4. urojenia informacyjne: generowanie informacji w oparciu o własne domysły nie poparte faktami (na przykład plotki);

✦ ze strony poszukującego informacji:

1. frustracja informacyjna;
2. stres i przeciążenie informacyjne;

❶ **ze strony odbiorcy informacji:**

1. bezkrytyczny odbiór i przekazywanie informacji, często bez jej zrozumienia i internalizacji;
2. tendencyjny (życzeniowy) odbiór informacji;
3. selektywny odbiór tylko tych informacji, których spodziewa się odbiorca, czyli intencjonalne nastawienie na odbiór informacji;

4. ignorowanie tych informacji, które są w konflikcie z doświadczeniami odbiorcy;
5. kompletny brak zaufania do nadawcy komunikatu;
6. niewłaściwe rozumienie komunikatów; przeciążenie informacyjne;
7. brak umiejętności oceny jakości zasobu informacyjnego i wartości informacji.

Uzależnienia:

- ✦ **syndrom IDA** (Internet Addiction Disorder) - nabycie wewnętrznego przymusu bycia w sieci. Internet staje się czymś koniecznym do życia i funkcjonowania w społeczeństwie - internetoholizm.

- ✦ **syndrom ASC** (Alcohol Stupor Condition) powodowany intensywnym korzystaniem z komputera, prowadzący do stanów świadomości podobnych fizjologicznie i psychologicznie do upojenia alkoholowego lub narkotycznego;

- ✦ Najwłaściwszym sposobem obrony przed chorobami informacyjnymi oraz walką z uzależnieniami jest profilaktyka (informacyjna), którą zapewnia właściwa **kultura informacyjna**.
- ✦ **Kultura informacyjna** to wiedza, nawyki i umiejętności nadawania, przetwarzania, przekazywania i odbioru informacji traktowanej jako ważny element otaczającej nas rzeczywistości i środowiska informacyjnego człowieka.

Przejawy kultury informacyjnej:

- ✦ odpowiednia wiedza dotycząca istoty informacji i jej funkcji;
- ✦ rozumienie roli i znaczenia informacji;
- ✦ znajomość i umiejętność poprawnego posługiwania się pojęciami i terminami odnoszącymi się do informacji i procesów informacyjnych;

- ✦ umiejętność właściwego interpretowania informacji oraz jej wykorzystania;
- ✦ umiejętność oceny i selekcji informacji pochodzących z różnych, często niespójnych i zróżnicowanych źródeł;

- ✦ umiejętność doboru właściwych środków w procesie gromadzenia, przechowywania i udostępniania informacji;
- ✦ poszanowanie informacji jako (cudzej) własności i dobra prywatnego i ogólnoludzkiego.

Potrzeba rozwoju kultury informacyjnej w środowisku informacyjnym zapoczątkowała powstanie nowej dziedziny – *ekologii informacji*.

Ekologia informacji

Na pojęcie ekologii informacji składa się wiele oddziałujących na siebie i wzajemnie zależnych podsystemów społecznych, kulturalnych i politycznych oraz technologicznych, które kształtują tworzenie, przepływ i wykorzystywanie informacji w organizacji.

Twórca założeń profilaktyki informacyjnej oraz ekologii informacji – Aleksiej Eryomin

- ✦ W 1981 r. ukończył AM
w Saint-Petersburgu
- ✦ Obecnie członek British

Ecological Society

- ✦ Autor ponad 50 publikacji.

Najważniejsza z zakresu ekologii informacji:

Information ecology - a viewpoint.

The International Journal of Environmental Studies (1998)

- ✦ Inni: Thomas H. Davenport i Laurence Prusak, *Information ecology: Mastering the information and knowledge environment* (1997)

Termin *ekologia informacji*

oznacza:

Sumę ocen jakości, zarządzania, produktów i wartości informacji, jak również ocenę usług i potrzeb informacyjnych. (...) to dyscyplina wiedzy, której zadaniem jest odkrywanie praw rządzących przepływem informacji w biosystemach, włącznie z człowiekiem, społeczeństwem, ich wpływem na zdrowie psychiczne, fizyczne i społeczne ludzi oraz rozwijanie odpowiednich metodologii mających na celu kształtowanie środowiska informacyjnego.

Kierunki badań w ramach ekologii informacji wg A.L.Eryomina:

- ✦ badanie relacji pomiędzy informacją a zdrowiem człowieka;
- ✦ badanie potrzeb informacyjnych;
- ✦ identyfikowanie kryteriów ilościowych i jakościowych informacji;
- ✦ badanie wartości informacji;
- ✦ badanie metod przechowywania informacji;

Kierunki badań w ramach ekologii informacji wg A.L.Eryomina:

- ✦ badanie procesów przekazywania i recepcji informacji;
- ✦ badanie relewancji;
- ✦ ocena jakości usług informacyjnych;
- ✦ określanie odpowiedzialności za informację i jej skutki społeczne;
- ✦ zarządzanie informacją w miejscu pracy, organizacjach, społeczeństwie.

- ✦ Babik W.: Ekologia informacji – wyzwanie XXI wieku. „Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej” 2002 nr 1(37), s. 20-25
- ✦ Babik W.: Ekologia informacji. „Zagadnienia Informacji Naukowej” 2001 nr 2(78), s. 64-70
- ✦ Eryomin A.L.(1998): Information ecology - a viewpoint. The International Journal of Environmental Studies.: Sections A & B No 3/4 p. 241-253.
- ✦ Tadeusiewicz R.: W dymie i we mgle
...www.solidarnosc.org.pl/ksn/Docs/rystad.pdf
- ✦ Stefanowicz B., Rola informacji, e-Mentor 2007/5
http://www.e-mentor.edu.pl/artukul_v2.php?numer=22&id=480#9

Mgr Anna Ajdukiewicz-Tarkowska
Mgr Paweł Tarkowski
Warszawa – WUM

ZASOBY MEDYCZNE W POLSKICH BIBLIOTEKACH CYFROWYCH

Biblioteka cyfrowa, jako nowe źródło informacji naukowej

Rozwój technik komputerowych przypadający w Polsce na koniec XX wieku nie pozostał bez wpływu na biblioteki i ich działalność. Oprócz rozwoju elektronicznych katalogów bibliotecznych znaczącym efektem tych zmian było nowe zjawisko – biblioteki cyfrowe. Zanim jednak przejdziemy do ich analizy, skupmy się przez chwilę na kwestii terminologicznej tego zagadnienia. W Polsce powszechną praktyką jest zamienne stosowanie nazw *wirtualna* i *cyfrowa* do wszelkich inicjatyw udostępniających w sieci swoje zasoby dotyczące konkretnej dziedziny lub zagadnienia. Pojawiają się jednak głosy różnicujące te pojęcia – *logiczniej i ściślej historycznie byłoby „wirtualnymi” nazwać tylko takie, w których scalanie materiału następuje*